

Ett europeiskt nätverk för djurvälstånd

MARGARETA STEEN, leg veterinär, VMD, docent, specialistkompetens i livsmedelshygien, Dipl ECAWBM (WSEL),
CHARLOTTE BERG, leg veterinär, VMD, docent, Dipl ECAWBM (WSEL),
BIRGITTA STAAF LARSSON, universitetsadjunkt, kvalificerad handläggare och
HARRY BLOKHUIS, professor*

Internationellt samarbete och kunskapsutbyte krävs för att EU-lagstiftningen på djursidan ska fungera enligt intentionerna. På smittskyddssidan finns t ex ett etablerat system med godkända referenslaboratorier. Inte bara den egna medlemsstaten utan också andra instanser kan vända sig dit för analyser och utlåtanden. Motsvarande system har hittills saknats på djurskyddssidan, men nu har projektet EUWelNet initierats för att ge förslag på hur man på EU-nivå kan råda bot på detta. I artikeln beskrivs projektets uppbyggnad och funktion, liksom exempel från pågående delprojekt.

EXPERTNÄTVERK TILL STÖD FÖR EU

Projektet EUWelNets (Figur 1) målsättning är att ge förslag på inrättande och samordning av ett permanent nätverk av djurskydds- och djurvälståndscentra. Projektet syftar också till att identifiera flaskhalsar och svårigheter i att införliva EUs djurskyddslagstiftning och att få lagreglerna att tillämpas fullt ut i alla medlemsstater. Det handlar bland annat om att utveckla och testa strategier för kunskapsuppbyggnad och kunskapsöverföring till näring och myndigheter samt att peka på genomförbarheten och förutsättningarna för ett EU-nätverk för djurskydd och djurvälstånd.

EU-kommissionen presenterade 2009

FIGUR 1. I hård konkurrens tilldelades SLU EU-kommissionens projekt att ta fram underlag för ett kommande djurskydds- och djurvälståndsnätverk. Projektet döptes till EUWelNet.

tanken på ett sammanhållet europeiskt nätverk för djurskydd och djurvälstånd, som en del i EUs "Strategi för djurskydd och djurvälstånd för 2012–2015". Nätverkets roll var att: "ge behöriga myndigheter och andra en sammanhängande och enhetlig information om kunskapsläget och information om vad som kan göras för att EU-lagstiftningen ska implementeras, speciellt vad avser användningen av djurvälståndindikatorer". Dessutom föreslogs att djurskydds- och djurvälståndsnätverket ska stödja kommissionen och medlemsstaterna med teknisk expertis, bidra till spridning av forskningsresultat och tekniska innovationer, genomföra utbildningar för tjänstemän hos myndigheterna och för experter i tredje land, när så är lämpligt, och koordinera forskningssamarbete i samverkan med kommissionen.

PILOTPROJEKT

EU-kommissionen inbjöd institutioner inom EU att söka medel för ett ettårigt projekt inom området djurvälstånd. Pilotprojektets uppdrag var att ta fram

underlag för ett kommande djurskydds- och djurvälståndsnätverks arbetsrutiner och omfång och lämna förslag till kommissionen. Flera institutioner inom EU lämnade in ansökningar. I Sverige ansvarade Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW), SLU, och projektkoordinator Harry Blokhuis, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa (HMH), SLU, för en ansökan, i samarbete med flera andra medlemsländers institutioner. I hård konkurrens fick SLU projektet, som sedermera döptes till EUWelNet. I samband med ansökan knöt vi till oss ett omfattande nätverk av 26 institutioner inom Europa. Sedan tidigare har SCAW ett fruktbart samarbete med många av dem, vilket gjorde att vi fick en kort startsträcka inför arbetsuppgifterna.

ÖVERGRIPANDE ARBETE INOM EUWELNET

EUWelNet arbetar under 2013 på att ta fram förslag på hur ett samordnat europeiskt djurskydds- och djurvälståndsnätverk ska kunna vara uppbyggt och fungera i praktiken. Vi har bildat ett ►

► konsortium av 26 partners i 16 länder, i ett projekt med tydlig förvaltningsstruktur. Projektet startade med ett upptaktsmöte i Bryssel i början av februari där nyckelpersoner från de olika delprojekten (Work Packages, WP) var med och därtill även representanter från kommissionen och från rådgivande styrelsen (Advisory Board). Ett uppföljande stormöte med styrelsen och ledarna för de olika delprojekten hölls i Bryssel i början av mars med god uppslutning och bra diskussioner (Figur 2). Senare har flera möten i de olika delprojekten hållits och projektledningen har ständigt kontakt.

EUWelNet fokuserar på inrättandet och samordningen av ett expertnätverk, identifierar flaskhalsarna och visar på svårigheterna i kunskapsöverföring vad gäller införlivandet av EUs djurskyddsregler. Arbetet med förståelsen av vilka svårigheterna är med införlivandet av lagstiftningarna är tänkt som ett exempel på hur ett mer permanent djurskydds- och djurvälståndsnätverk ska kunna arbeta för att tillhandahålla forskningsbaserat kunskapsunderlag till alla berörda.

Vi testar i skrivande stund olika informationsstrategier för att lösa problemen

med dessa flaskhalsar och analyserar möjligheterna till och villkoren för ett samordnat nätverk. Vi kommer senare att leverera våra resultat som rekommendationer till EU-kommissionen. EUWelNets rådgivande grupp är noga med att projektet har en tvåvägsdialog med viktiga intressenter som behöriga myndigheter på EU-nivå och nationellt, med institutioner, branschorganisationer, djurskyddsorganisationer och övriga internationella organisationer inom området. Vi samlar nu in underlag för att identifiera svårigheter i införlivandet och den praktiska tillämpningen av valda lagstiftningar. Vi är särskilt uppmärksamma på problem relaterade till okunskap och kunskapsluckor. Vi kommer senare att föreslå åtgärder för hur man genom information och kunskapsuppbyggnad kan komma till rätta med dålig implementering och efterlevnad av lagstiftningen. För den skull utvecklar och testar vi olika strategier inom utbildning, webbaserat lärande, pedagogiska material samt skriftliga standardrutiner (SOPar). Syftet är att kunna förmedla information till dem som berörs och att stärka förståelsen för de gemensamma författningarna.

EUWelNet kommer slutligen att sammanställa och analysera möjligheterna, de sannolika rollerna och fördelarna, effektiviteten och kostnaderna för ett samordnat och sammanhållet framtida EU-djurskydds- och djurvälståndsnätverk.

PROJEKTETS UPPLÄGG I PRAKTIKEN

Arbetet bedrivs i form av delprojekt som utförs av arbetslag med olika inriktningar. Delprojekten arbetar med tester avseende genomförbarhet, hållbarhet och funktionalitet.

Delprojekt 1 – samordning och ledning

Delprojekt 1 (WP1) granskar samordning och ledning av hela pilotprojektet. En rådgivande styrelsegrupp tar emot synpunkter/åsikter från myndigheter och andra intressenter och förankrar olika frågor med dessa. Gruppen har till uppgift att fortlöpande informera de olika organisationerna om våra framsteg och resultat. Ledningen består av koordinatören och delprojektledarna. Arbetsinsatserna bygger i stora delar på ett befintligt nätverk av forskare som på ett

FIGUR 2. Ett stormöte med styrelsen och ledarna för de olika delprojekten hölls i Bryssel i början av året. Här ses Advisory Board.

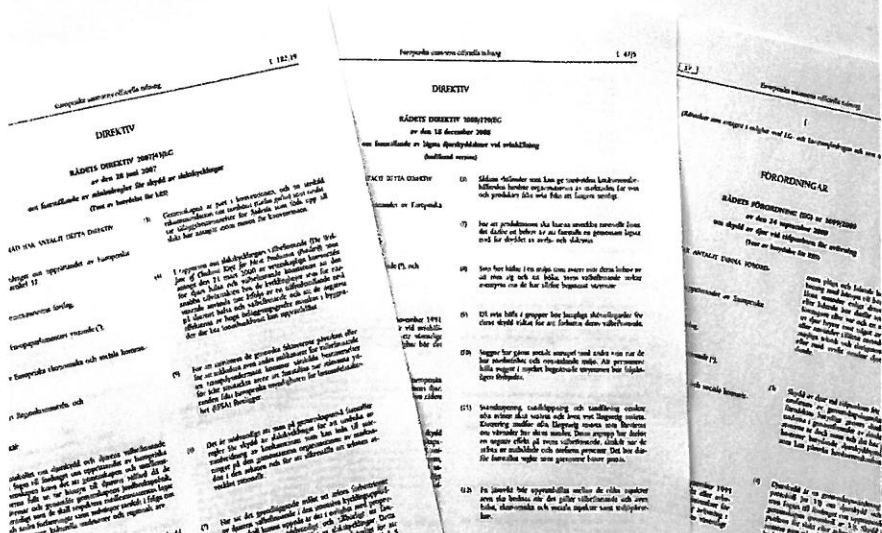
eller annat sätt arbetar med frågor kring djurskydd och djurvår. Detta multi-nätverk arbetar tvärvetenskapligt och utgör en stark plattform för alla delprojekt. Som vi ser det utgör de redan nu inlemmade partners som bildar plattformen ett led i utvecklingen av ett framtida nätverk.

Delprojekt 2 – införlivande av EUs djurskyddsregelverk

Delprojekt 2 (WP2) ser över medlemsstaternas redan införda eller pågående arbete med införlivandet av vissa EU-djurskyddsdirektiv/förordningar, organisationen av dem och svårigheterna med införlivandet. Det handlar inte bara om den juridiska implementeringen av direktiv i nationell lagstiftning, utan även om hur känd lagstiftningen är bland dem som berörs. Dessutom undersöks i vad mån lagstiftningen kontrolleras av medlemsstaten på ett effektivt sätt och ytterst hur lagen faktisk efterlevs.

Vi identifierar därför implementeringens informationsflaskhalsar, hur de skiljer sig åt och hur införandet av lagstiftningen gått till i medlemsstaterna. Vissa länder införlivade direktiven/förordningarna tidigt, började tillämpa dem omedelbart och lägger stora resurser på kontroll och övervakning. Andra länder visar bristfällig införlivning eller har lagt över genomförandet på regionala nivåer, utan det centrala stöd eller styrning som kan behövas. Det är viktigt att förstå hur rådgivning och kunskapsöverföring sker i medlemsstaterna för att underlätta införlivandet och genomförandet av lagreglerna (Figur 3). Vi lär oss också att förstå skillnaderna och/eller samstämmigheten i processerna, samt på vilket sätt man identifierar "best praxis" inom kunskapsöverföring och idéer till nya lösningar.

Implementeringsprocessen analyseras och de viktigaste offentliga och privata aktörerna och organen som medverkar i införlivandet av lagstiftning identifieras, liksom på vilken nivå genomförandet sker. Denna del av projektet genomförs i tio medlemsstater (RO, IT, SE, SK, UK, NL, PL, ES, FR, DE), främst genom att sammanställa redan befintlig information. Vi gör även en fördjupad studie av

FIGUR 3. För att underlätta införlivande och genomförande av lagreglerna är det viktigt att förstå hur rådgivning och kunskapsöverföring sker i medlemsstaterna.

det som hindrar implementeringen i sex medlemsländer (RO, IT, NL, PL, UK, ES) med genomgång av de processer som används av länderna för att underlätta införlivandet. Ett svenskt exempel är användandet av de referensgrupper som Jordbruksverket driver för att tidigt diskutera kommande EU-lagstiftning och för diskussioner kring tolkningar och tillämpningar av befintlig lagstiftning på nationell respektive EU-nivå.

EUWelNet vill få fram nya idéer för att se vilka strategier som kan användas. Speciellt uppmärksammas de kunskapsluckor och -behov som finns för att överföra information om införlivandet av nya regelverk. Våra resultat kommer att bygga på konkreta exempel av problem vid införandet av EUs lagstiftning med hjälp av vetenskapligt vedertagna metoder. Delprojektets resultat kommer också att ge viktiga data genom att identifiera de viktigaste aktörerna i implementeringsprocessen.

Delprojekt 3 – att övervinna hinder

Delprojekt 3 (WP3) utvecklar och utvärderar strategier för att övervinna svårigheter i samband med införlivandet av EUs djurskyddsregelverk. I detta delprojekt, likväl som i de tidigare

nämnda, arbetar vi med EUs lagstiftning avseende "gridirektivet" (Rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning), "slaktkycklingdirektivet" (Rådets direktiv 2007/43/EG av den 28 juni 2007 om fastställande av minimireglerna för skydd av slaktkycklingar) och "avlivningsförordningen" (Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning). Dessa lagstiftningar kan användas som modeller för att utveckla och utvärdera olika typer av strategier. Det handlar om strategier dels för att se hur man kan förmedla information (workshops, bästa praxis, utbildning) och dels för att testa och öka samstämmigheten i att identifiera djurskyddsproblem på gårdsnivå.

För att hitta bra modeller för information och undervisning använder vi oss av webbutbildning. Utbildningens mål är att få en god överensstämmelse i hur bedömning och kontroll ska ske av berikning i grishållningen (strö etc) och hur förbudet mot svanskupering för slaktsvin efterlevs (Direktiv 2008/120/EG) (Figur 4). Vi arbetar även med att utveckla och utvärdera andra peda- ➤

FOTO: BRIGITTA STAAF LARSSON

FOTO: BRIGITTA STAAF LARSSON

FIGUR 4. Webbutbildningens mål är bland annat att få en god överensstämmelse i bedömning och kontroll av hur förbudet mot svanskupering för slaktsvin efterlevs.

➤ gogiska material (faktablad, digital information, etc). Dessa ska kunna bistå producenter och kontrollmyndigheter i att bedöma och förbättra djurskyddet och djurväl-färden, vad avser t ex grupp-hållning av dräktiga suggor. Vi utvecklar och testar också SOPar för att underlätta för slakterierna att på ett vetenskapligt sätt bedöma bedövningskvaliteten vid slakt av nötkreatur, grisar, får och fjäder-fä, i enlighet med Rådets förordning EG nr 1099/2009. Detta arbete omfattar slakteribesök i flera länder, däribland Sverige, för att studera hur man från

slakteriernas och myndigheternas sida arbetar med djurskyddet. Delprojekt 3 intervjuar även de djurskyddsansvariga vid slakterierna för att i detalj få veta hur de uppfattar den typ av stöd som projektet erbjuder.

Delprojekt 4 – analys och praktisk genomförbarhet

Delprojekt 4 (WP4) analyserar projektets resultat mer övergripande och ger rekommendationer på hur genomförbara olika insatser är i praktiken. Huvudsyftet i denna del är att bedöma effekti-

viteten och mervärdet i en samordning av ett nätverk. Vi vill också nå fram till slutsatser om hur genomförbart det är och hur förutsättningen ser ut för att under EU-flagg stödja och bilda ett djurskydds- och djurväl-färdsnätverk.

Delprojekt 4 identifierar potentiella partners i ett framtida EU-samordnat nätverk och inventerar intresset av och förväntningar på ett sådant. Vi gör detta genom att beskriva och diskutera scenarier för en etablering och ledning av nätverket. Vi planerar att föreslå effektiva sätt att övervaka införlivandet av EUs djurskyddslagstiftning, bland annat genom att bedöma potentialen för informationsprogram för att lösa upp flaskhalsar och därmed underlätta för det som EU eftersträvar, en förbättrad djurväl-färd.

LÅNGSIKTIGA MÅL MED PROJEKTET

EUWelNet syftar sålunda till att illustrera och ge förslag på hur ett internationellt djurskydds- och djurväl-färdsnätverk kan vara till gagn för berörda myndigheter och verksamhetsutövare, som lantbrukare och slakterier. Slutligen kommer vi att formulera rekommendationer till kommissionen om hur etableringen och upprättande av ett koordinerat "European Coordinated Network for Animal Welfare" kan te sig i framtiden. Vi är redan nu övertygade om att det behövs och att stödfunktionerna kan utgöras av ett nätverk med ett centralt nav. För oss ligger utmaningen i att på ett år kunna visa relevansen av en sådan konstruktion för EU-kommissionen.

HEROFONDEN – pensionsfond för veterinärer

Herofonden är en privat pensionsfond för veterinärer inom Sveriges Veterinärförbund. Veterinärer som är över 60 år kan idag få del av fondens avkastning. De krav som ställs är att veterinären under tio år ska ha betalat en årlig premie till fonden och under samma tid ha varit medlem i SVF.

Idag uppgår premien till Herofonden till 210 kronor per år. När veterinären fyllt 60 år får inte fler premier betalas, vilket innebär att den person som vill få del av medlen måste börja betala till fonden senast vid 50 års ålder. Tilldelningen beräknas på avkastningens storlek och på hur länge veterinären har betalat till fonden.

Ytterligare upplysning om Herofonden samt anmälningsblankett finns på veterinärförbundets hemsida www.svf.se. Om du behöver ytterligare upplysningar, ring Sveriges Veterinärförbund, 08-545 558 20.

MARGARETA STEEN, leg veterinär, VMD, docent, specialistkompetens i livsmedelshygien, Dipl ECAWBM (WSEL), Nationellt centrum för djurväl-färd, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Box 7068, 750 07 Uppsala.

CHARLOTTE BERG, leg veterinär, VMD, docent, Dipl ECAWBM (WSEL), Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, SLU, Box 234, 532 23 Skara och Nationellt centrum för djurväl-färd, SLU, Box 7068, 750 07 Uppsala.

BIRGITTA STAAF LARSSON, universitetsadjunkt, kvalificerad handläggare, Nationellt centrum för djurväl-färd, SLU, Box 7068, 750 07 Uppsala.

HARRY BLOKHUIS, professor, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, SLU, Box 7068, 750 07 Uppsala.